

міжкурсний період під час підвищення кваліфікації сприяє вдосконаленню професійних знань, умінь та

навичок у фахівців з екології, у тому числі з питань моніторингу.

Література

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю. К.: Знання України, 2008. 819 с.
2. Вершловський С. Г. Система образования взрослых как объект прогнозирования // Человек и образование. 2010. № 1. С. 16–21.
3. Кочеток О. І. Педагогічні основи самовиховання. М., 1974. 276 с.
4. Тонконогая Е. П. Новые тенденции образования взрослых как социального института // Образование взрослых как социальный институт: тенденции развития и проблемы. СПб., 1997. С. 60–68.
5. Рувинский Л. И. Самовоспитание личности. М.: «Мысль», 1984. 140 с.
6. Астахова О. В. Компетентнісний підхід – об'єктивна необхідність професійної освіти // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання молоді». Ч. 2. К., 2012. С. 6–21.
7. Білецька Г. А. Тенденції і проблеми розвитку екологічної освіти // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2012. № 30. С. 300–306.
8. Журавська Н. С. Теорія і методика професійного навчання. Ніжин: Лисенко М.М., 2011. 208 с.
9. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 38-39. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
10. Палько Т. В. Реформування системи післядипломної педагогічної освіти в Україні: шляхи до євроінтеграції // ScienceRise. 2015. Т. 11, № 5 (16). С. 33–37. doi: 10.15587/2313-8416.2015.54801

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Рідей Н.М.
Дата надходження рукопису 25.01.2018*

Бордюг Наталія Сергіївна, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, кафедра екологічної безпеки та економіки природокористування, Житомирський національний агроєкологічний університет, бульвар Старий, 7, м. Житомир, Україна, 10008
E-mail: natali-21@ukr.net

УДК 373.57. 048 (042.3)

DOI: 10.15587/2519-4984.2018.124570

МУЛЬТИКУЛЬТУРНА ОСВІТА ВЧИТЕЛІВ В ІТАЛІЇ

© **І. В. Ковалинська**

Стаття присвячена аналізу процесу мультикультурної підготовки педагогів в Італії. Метою даної роботи було проаналізувати навчальні програми університетів Італійської Республіки з метою виявлення дисциплін, які розвивають навички професійної діяльності та особистісного розвитку в глобалізованому світі. Було описано програми підготовки в Падуанському і Міланському університетах, що включають в себе модулі з крос-культурної комунікації, культурного різноманіття тощо. Перспективи дослідження передбачають вивчення і адаптацію мультикультурного досвіду Італії в освітній простір України

Ключові слова: мультикультурна освіта, освітній плюралізм, глобальне суспільство, міжкультурна комунікація, культурні цінності

1. Вступ

Поняття мультикультуралізму увійшло у науковий дискурс ще у 80-х роках минулого століття. Сьогодні його асоціюють із освітою етнічно гетерогенних груп на основі рівності освітніх можливостей і рівного доступу до освіти. Саме цей напрям є пріоритетним у розвитку європейської освіти, про що свідчать документи Ради Європи, Ради Міністрів Європи, зокрема визнання культурних відмінностей [1], протистояння расизму [2], створення умов для міжкультурного діалогу [3]. Усі вони наголошують на необхідності розвивати комунікативну компетентність, вчитися вбачати переваги в культурному різноманітті та формувати особистість учителя, вільну від упереджень та стереотипів, здатну транслювати

зразки не тільки власної, а й інших культур; що сприяє формуванню європейського культурного і освітнього простору.

2. Літературний огляд

Італія сьогодні є однією з найбільших європейських країн транзиту мігрантів та країною-реципієнтом міграції [4]. На сьогодні в Італії налічується до 5 мільйонів іммігрантів, що становить до 7,5 % населення [5], і кількість іммігрантів збільшується кожен день [6]. Однак, італійське законодавство і політика щодо іммігрантів все ще не усвідомлюють масштаби проблеми і не справляються з нею [7]. Безперечно, освіта має реагувати на ці глобалізаційні виклики, і освітяни Італії сьогодні намагаються ство-

рити систему освіти, яка б відповідала різноманітним освітнім потребам. Наприклад, існують певні етнічні групи, яким надано статус *minoranza storico-linguistica* («історично-мовна меншина»), що дозволяє організувати навчання з урахуванням особливих освітніх потреб таких груп.

Українські науковці приділяють увагу вивченню питань організації освіти Італійської Республіки, зокрема, навчання етнічно гетерогенних груп заслугове на ретельне вивчення й адаптацію до сучасних освітніх умов в Україні.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – вивчити організаційно-інституційні засади мультикультурної освіти в Італійській республіці.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. Вивчити і проаналізувати матеріали Ради Європи з питань організації освіти представників національних меншин.
2. Вивчити документи Міністерства освіти Італійської республіки з питань освіти іммігрантів.
3. Виявити і описати елементи мультикультурної освіти, що запроваджені в університетах Італії.
4. Осмислити можливі шляхи імплементації італійського досвіду в освітній простір України.

4. Матеріали і методи дослідження

Зроблено огляд державних документів з питань освіти іммігрантів та навчальних планів сучасних університетів Італійської Республіки.

5. Результати дослідження

Термін «етнічно-гетерогенний» запропоновано Радою Європи для визначення груп, класів, соціальних угруповань, що мають у своєму складі представників різних етносів [10].

Першим важливим кроком у процесі включення учнів-іноземців із особливими навчальними потребами в освітній процес був циркуляр *Circolare No.301* від 1989 р. [11]. Цей меморандум, який мав назву «Інклюзія учнів-іноземців в обов'язковій освіті: розвиток і координація ініціативи у підтриманні права на освіту», став підвалиною створення освіти етнічних меншин в Італії. Метою цього документу було покращення знання італійської мови учнями-іноземцями і підвищення значення їх рідної культури. Наступного року було видано іще один циркуляр *Circolare No. 205*, під назвою «Обов'язкова освіта й учні-іноземці: інтеркультурна освіта», який містив додатки і зміни до попереднього документу. Циркуляр *No. 73/1994*, під назвою «Міжкультурний діалог та демократичне співіснування: Планування зобов'язань школи» зробив перші систематичні кроки до створення системи підготовки учителів до роботи з представниками національних меншин.

Сьогодні в університетах Італійської республіки розроблено досить широку мережу різноманітних курсів дисциплін, що навчають міжкультурному діалогу, який базується на мультикультурному підході. Зокрема, в університеті Падуї на факультеті гуманітарних і соціологічних наук та культурної спадщини

викладається курс «Мова, література і культурна спадщина» для студентів 1–2 циклу навчання [12].

Завданням курсу є підготовка магістра в сфері освіти, культури та глобального суспільства. Навчання націлене на аналіз маркованості культурного й соціального плюралізму сучасних суспільств в результаті процесів глобалізації та академічної мобільності. Майбутні вчителі мають критично осмислити глобальний сценарій розвитку суспільства й плюралізації соціальних і культурних структур; а також вибудувати особистісні принципи, розвинути навички самонавчання й психологічну готовність до постійних змін. Курс розроблений для того, щоб студент міг вийти за рамки традиційних дисциплінарних кордонів, забезпечити глибину змісту навчання за підтримки міждисциплінарної логіки. Це інтегрований курс з педагогіки та соціології, і протягом 2 циклу навчання студент обирає спеціалізацію.

Після закінчення навчального закладу він має широкий вибір професій. Він може не тільки викладати, але і виступати у ролі консультанта, координатора, проводити моніторинг та оцінку освітніх заходів.

Навчання проходить протягом 3 років. Проводиться підготовка вчителів з викладання у школі предмет «Сучасні мови і цивілізації». Протягом першого циклу навчання вивчаються такі дисципліни: мова та література італійська, англійська, польська, російська, угорська, грецька, іспанська, сербська, голландська, хорватська, португальська, словацька, словенська тощо, а також основи міжкультурної комунікації. У циклі соціологічних дисциплін вивчаються соціо-антропологічні особливості регіонів. Окремі теми, що пропонуються для вивчення:

- повага до культури країни;
- лінгвістичні стратегії регіонів;
- мова й традиція.

Заняття проводяться в інтегративному форматі, у вигляді дискусій та тренінгів.

Протягом другого циклу навчання для отримання диплома магістра викладаються такі дисципліни: «Освіта, культура і глобальне суспільство»; «Сучасні мови, міжкультурна комунікація та міжнародне співробітництво»; «Менеджмент освітніх послуг»; «Релігії світу»; «Історична й культурна спадщина»; «Стратегії комунікації»; «Культурна антропологія»; «Етнолінгвістика».

Теми, що пропонуються для вивчення:

- теорія комунікації;
- стратегії комунікації;
- навички спілкування;
- судження й упередження.

Як бачимо, програма підготовки вчителів із спеціальності «Сучасні мови й цивілізації» надає надзвичайно широкі й глибокі знання з теорії комунікації, без чого неможливо уявити роботу сучасного вчителя. Така глибока теоретична підготовка підкріплюється семінарами, дискусіями та іншими інтерактивними видами навчальної діяльності, які сприяють розвитку й вкоріненню навичок та умінь міжкультурної комунікації.

Міланський університет пропонує широку програму мультикультурної підготовки на факульте-

тах гуманітарних наук; лінгвістики та міжкультурного спілкування; політичних, економічних та соціальних наук.

Відділ науки, міжкультурного спілкування та міжкультурних досліджень проводить навчання й наукові дослідження у сфері лінгвістики, культурології, історії, італійських досліджень, географії, соціології та економіки. Таким чином створюється багатопрофільна система підготовки фахівця, який володіє комплексом методик, підходів і наукових знань, що включають в себе дослідження міжкультурної медіації, усний і письмовий переклад. Одночасно, вивчення економічних, соціальних, географічних та інших особливостей та участь в науково-дослідних проєктах спрямовані на аналіз динаміки розвитку сучасного світу.

Факультет гуманітарних дисциплін цього університету пропонує такі дисципліни для навчання за освітнім рівнем бакалавра:

- іноземні мови і література;
- історія;
- наука про людину й екологію;
- сучасні дослідження у сфері комунікації;
- філософія культурних цінностей.

Програма ступеня бакалавра з комунікації розроблена для того, щоб надати студентам теоретичні, технічні та практичні знання й розвинути компетенції, необхідні для роботи у сфері медіа-комунікації. Програма пов'язана із естетичним і філософським відображенням мов, історичних традицій, мистецтва різних культур, що, безперечно, є важливою складовою мультикультурної підготовки педагога.

Програма навчання бакалаврів на факультеті політичних, економічних, соціальних наук передбачає вивчення таких курсів: комунікація і суспільство; міжнародні студії та європейські інституції; соціальні науки в світлі глобалізації.

Курс «Комунікація і суспільство» цього факультету передбачає вивчення двох мов (італійської та англійської) й націлений на підготовку вчителів для дистанційного навчання.

Курс «Філософія культурних цінностей» розроблений для підготовки фахівців для роботи у системі професійної освіти (професійні навчальні заклади). Його ключовою метою є вивчення культур народів світу, а головним завданням – формування поваги і толерантності щодо усіх світових /європейських культур.

Медичний факультет цього ж університету передбачає навчання фахівців для роботи з усиновителями, усиновленими дітьми та маргіналізованими верствами суспільства. До програми навчання входить курс міжкультурної комунікації, що включає в себе вивчення зразків поведінки, притаманних різним культурам.

Даний університет пропонує магістерські програми з професійної підготовки управлінських кадрів, зокрема для системи освіти. Ці програми викладаються частково або повністю англійською мовою. Так, курс «Управління людськими ресурсами та рин

ком праці» магістерської підготовки викладається частково англійською мовою і включає в себе такі навчальні дисципліни:

- управлінська поведінка;
- ринок праці, професійна підготовка;
- рекрутинг.

Ці дисципліни викладаються у порівняльному аспекті, із акцентом на культурні відмінності, відмінності систем педагогічної підготовки різних країн й мультикультурну складову професійної підготовки. Університет має зв'язки із берлінським університетом і підтримує програму міжнародного академічного обміну з навчання цієї дисципліни.

Програма курсу «Міжнародні відносини» викладається повністю англійською мовою. Вона має 4 напрями. Напрямок Д «Міжнародна співпраця і транснаціональні соціальні процеси» включає такі дисципліни:

- міграційна політика;
- права людини і культурне різноманіття;
- глобальне суспільство;
- антропологія прав людини.

До програми навчання входить і обов'язкове вивчення та екзамен з однієї з іноземних мов: арабської, китайської, французької, японської, російської, іспанської, німецької.

В університеті існує програма підготовки магістрів у сфері професійної освіти із соціальних, політичних, економічних, гуманітарних наук.

Програма перепідготовки фахівців надає можливість спеціалізуватися на системі масової та міжкультурної комунікації.

Курс розроблений для того, щоб зрозуміти, які особливості виникають при передачі китайської мовою лінгвістичних і культурних особливостей європейських мов у процесі міжкультурної комунікації. Таке розуміння важливе для ефективної взаємодії у ЗМІ та міжнародних компаніях.

Серед дисциплін, що вивчаються протягом курсу, є такі: «Культурна спадщина», «Сучасні мови і культури». Цей курс перепідготовки розрахований на фахівців із туризму, лінгвістів та перекладачів, економістів, юристів, тобто така підготовка надзвичайно важлива для викладачів спеціалізованих професійно-педагогічних навчальних закладів [13].

Програма післядипломної підготовки в цьому університеті розроблена у таких напрямках:

- історія, культура, соціальна та інституційна теорія;
- лінгвістичні, літературні та міжкультурні студії в європейському та поза-європейському вимірах;
- філософія і наука про людину.

Подальшого вивчення заслуговують питання регіоналізації освіти Італії з урахуванням особливих освітніх потреб місцевих громад та осмислення й інтерпретація досвіду освітян Італійської Республіки з організації мультикультурної освіти вчителів в освітній простір України.

6. Висновки

1. Виявлено, що освітяни Італійської Республіки послуговуються в своїй роботі настановами Ради Європи із питань освіти національних меншин, зокрема, застосовуючи спеціальні програми освіти національних меншин;

2. Сьогодні освітяни Італії розробляють нові програми професійної підготовки з урахуванням значної диверсифікації етнічного складу населення і, відповідно, зміни освітніх потреб;

3. Університети Італії, зокрема, Падуанський і Міланський, розробляють програми підготовки вчи-

телів та фахівців інших профілів для роботи у мульти-етнічному середовищі;

4. До програм підготовки фахівців входять модулі з вивчення культурного різноманіття, відмінностей освітніх систем тощо.

Отже, проаналізувавши систему мультикультурної підготовки викладачів в Італії на прикладі університетів Падуї та Мілану, ми дійшли висновку, що існуюча система мультикультурної підготовки педагогів в Італії охоплює різні рівні освіти: бакалаврат, магістратуру, післядипломне навчання та курси перепідготовки.

Література

1. Intercultural cities: building a future on diversity. URL: <https://rm.coe.int/16804902dc>
2. Shadow reports on racism in Europe // European network against racism. 2010. URL: <http://www.enar-eu.org/Shadow-Reports-on-racism-in-Europe-203>
3. White paper on intercultural dialogue “Living together as equals in dignity”. Strasbourg, 2008. 61 p. URL: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf
4. Armillei R. A Multicultural Italy? // Cultural, Religious and Political Contestations / ed. by Mansouri F. Cham: Springer, 2015. P. 135–151. doi: 10.1007/978-3-319-16003-0_9
5. Informativa sul trattamento di dati personali da parte dell'istituto nazionale di statistic. 2011. URL: http://www.istat.it/it/files/2011/02/Informativa-Lac_on-line.pdf
6. Rocchia A., Scassiano L. Immigration in Italy, an overview: a long history of emigration and immigration. Our Europe. 2008. P. 3. URL: <http://est.indire.it/upload/07-ITA01-CO06-01359-2-prod-004.pdf>
7. Centre on Housing Rights and Evictions. 2016. URL: https://www.ngo-monitor.org/ngos/centre_on_housing_rights_and_evictions_cohre_
8. Постригач Н. О. Розвиток неперервної педагогічної освіти Італії у XXI столітті // Международный научный журнал. Педагогические науки. 2015. № 7. С. 31–35.
9. Нелін Є. Особливості формування вищої педагогічної освіти в Італії в першій половині XX століття // Порівняльно-педагогічні студії. 2014. № 4 (22). С. 77–84.
10. Leeman Y. Teaching in ethnically diverse schools: teachers' professionalism. European Journal of Teacher Education. 2006. Vol. 29, Issue 3. P. 341–356. doi: 10.1080/02619760600795171
11. Circolare No. 301/203. 1989. URL: www.eduscuola.it/archivio/nofrme/cicolari/cm301_89html
12. Milan University. URL: <http://www.unimi.it/ENG/courses/31178.htm>
13. Padua University. URL: <http://www.fisppa.unipd.it/corsi/corsi-laurea>

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Тернопільська В. І.
Дата надходження рукопису 25.01.2018*

Ковалинська Інна Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра теорії та історії педагогіки, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, Україна, 04053

E-mail: innakovalynska@gmail.com